

solskih oblastev, učiteljskih, ljudskih šol in učiteljskega osovja, katerega moramo dovršenega imenovati, kajti letos je popolnjen z letnicami ustanovljenja posameznih šol. Žal, da niso vse letnice povse zanesljive, a tega ni izdavatelj kriv. Zaznamovane so tudi šole, s katerimi je združen šolski vrt ali drevnica. Razven tega pa dobiš še v dodatku imena učiteljskih-četrtletnikov, imenik učiteljskih osov, ki so v preteklem šolskem letu iz učiteljstva izstopile ali pa so umrle in na konci koledarja je dovolj praznega popirja za privatne bilježke. Izvestno torej mnogo raznovrstnega gradiva. Izkažimo se marljivemu izdavatelju za njegov trud s tem hvaležne, da bode ta koledar v posesti vsakega slovenskega učitelja, vsakemu pravi „vademecum“. Stane pa v platno vezan 1 gld. 20 kr., v platno vezan z zlato obrezo 1 gld. 35 kr., v usnje vezan z zlato obrezo 1 gld. 50 kr. (po pošti 5 kr. več).

I. K.

Národne legende za slovensko mladino. Nabral, izdal in založil Anton Kosi, učitelj v Središči, II. zvezek. V Ptuj. Natisnil W. Blanke. 1890.

Veselo smo pozdravili I. zvezek „Narodnih legend“. Veseli nas tudi sedaj, ko je izšel II. zvezek, pisateljeva izjava, da se je I. zvezek hitro razširil po naši domovini. Mnogo nabranih legend rodilo se je med narodom in za to bodo ugajale ne samo mladini, kateri je knjižica namenjena, ampak tudi odraslim ljudem. Nam posebno ugaja zadnja „Pripovedka o kovači“, ki se odlikuje s pravo zdravo veselostjo. Naša knjižnica za mladino ima le še preveliko neizorane ledine, zato želimo, da gospod nabiratelj pošlje kmalu III. zvezek med svet.

M. J.

Za obrtno šolstvo. V c. in kr. dvorni knjigarni Alfreda Hölderja na Dunaji (L. Rothenthurmstrasse 15) se dobi:

1. **Centralblatt für das gewerbliche Unterrichtswesen in Österreich**, im Auftrage des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht redigiert von Dr. F. R. v. Haymerle. I.—VIII. Band (1882—1889). Preis per Band 4 fl.

2. **Supplement zum Centralblatt für das gewerbliche Unterrichtswesen in Österreich**, im Auftrage des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht redigiert von Dr. F. R. v. Haymerle. I.—VI. Band (1884—1888). Preis per Band 1 fl. 20.

„Vrtec“, časopis s podobami za slovensko mladino. Kdo ga ne pozna „Vrtea“, tega jedinega časopisa, ki ga ima naša nežna slovenska mladina? Z novim letom stopil je že v jedno in dvajseto leto svojega obstanka, kar je izvestno najboljši dokaz,

da je „Vrtec“ obče priljubljen list v narodu našem, osobito pri slovenski mladini. Vsebina njegova je povse primerna naši mladini, bodi si že mali ali odrasli, vsakdo najde v „Vrteci“ mnogo primernege v pouk in zabavo. A ne samo mladina, tudi odrasli najdejo v njem marsikako drobtinico, ki jih zanimiva, razveseli in spominja na one blažene čase — nežne mladosti. — Za šolarske knjižnice pa ga ni do zdaj boljšega berila, kakor je „Vrtec“, zato je priporočen v prvi vrsti vsem našim ljudskim šolam, pa tudi slovenskim rodoljubom in roditeljem, ki svojim otrokom gotovo ne morejo večjega veselja narediti, nego je veselje, ki ga imajo z „Vrtecem“. Prva letošnja številka, ki leži pred nami, ima sledečo vsebino: „Vrtec“ ob novem letu 1891. — Nagovor mladini. — Naš gospod učitelj. — Na ledu (pesem s podobo). — Po zimi. — Dom resnice. — Strije Zimović (pesen s podobo). — Zakaj je imel Jurijčec nesrečo. — Lovčev najljubši kraj. — Januvarij. — Metka majhna — srcé veliko (s podobo). — Klobuk. — Ptúčec po zimi. — Dalje v prilogi: Spomin na dobro delo (pesen). — Atilin grob. — Moč godbe in petja. — Jastreb in slavec (basen). — Domače živali (pesen). — Pripovedka o konjski barvi. — Listje in cvetje. — Rebus.

„Vrtec“ stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr.

Gg. naročnikom in sotrudnikom „Ljubljanskega Zvona“. Obili uradni pôšli, katere mi nalaga dvojna moja služba, profesorska in nadzorniška, pomnožili so se zadnje čase takó, da sem le stežka poleg njih oskrboval upravništvo in uredništvo „Ljubljanskega zvona“. Pretekla štiri leta sem list uredoval samó v poznih ponočnih urah in večkrat niti na najnujnejša pisma gg. sotrudnikov nisem odgovarjal, ker odgovarjati res nisem utegnil. To pa je moralo sčasoma škodovati listu ter ga zavirati v njegovem razvoji. Da bi se torej nekoliko razbremenil, oddal sem upravo „Ljubljanskega Zvona“ „Narodni Tiskarni“, tiskovne korekture in nekoliko uredniškega posla sta prevzela g. Jožef Cimperman in g. Anton Funtek; izdavatelj lista bode odslej g. Janko Kersnik, odgovorni urednik pa g. dr. Ivan Tavčar. Mislim, da bodo te potrebne izpremembe koristile „Ljubljanskemu Zvonu“, in da bodo tudi meni samemu móči odslej več pisati za list, nego mi je bilo doslej. Vse gg. sotrudnike, kateri so zvečne osební moji znanci in prijatelji, pa prijazno prosim, da tudi v prihodnje ohranijo „Ljubljanskemu Zvonu“ dozdanzo svojo blagonaklonjenost.

Fr. Levce.

V Ljubljani, dné 29. grudna 1890.

Vprašanja in odgovori.

K trinajstemu vprašanju iz vlanskega letnika nam piše g. ravnatelj Ivan Lapajne:

Sedanji in bivši trgi na Kranjskem. Že v dveh številkah poprašuje „Učiteljski Tovaríš“ po

kranjskih trgov, pa ne z zaželenim uspehom. Ker mi je jako po volji, da se je to za kranjske učitelje, ki poučujemo domoznanstvo, jako važno zemljepisno in zgodovinsko vprašanje sprožilo, zato naj jaz poskusim nekoliko pripomoči, da bi se to vprašanje rešilo. Pečal sem se namreč že s tem vprašanjem, ko sem sestavljal za Krajčevo tiskarno v Novem Mestu spis „Kranjski trgi“, katerega utegne ona morebiti prilično tudi na svetlo spraviti.

Res, v čudnem položaji smo kranjski učitelji (pa jednako se morebiti godi tudi v drugih deželah). Od otrok terjamo v šoli, da nam povedo število in imena kranjskih trgov, a če bi nas učitelje kdo isto vprašal, ne bi mu mogli dati dovolj natančnega odgovora. V šolskih knjigah niso nikjer vsi kranjski trgi imenovani, kar imamo pa pomožnih knjig, te pa niso v tej točki jedini, kakor ste g. urednik že v „Tovarišu“ omenili. Pogledal sem v več pomožnih knjig, ki govore o raznih krajih na Kranjskem, n. pr. v Valvazorja, Dimitza, v obširen imenik krajev na Kranjskem, v Baurov zemljevid kranjski itd. Iz teh se dá posneti, da so na Kranjskem sledeči trgi: 1. Tržič (največji trg), 2. Postojina, 3. Vipava, 4. Mokronog, 5. Radeče, 6. Žužemberk, 7. Ribnica, 8. Litija, 9. Senožeče, 10. Vrhnika, 11. Planina, 12. Sodražica, 13. Motnik, 14. Vače, 15. Bela Peč, 16. Turjak, 17. Cerknica. Trgom smemo prištevati tudi 18. Železnike, 19. Kropo, 20. Mengeš in 21. Stari Trg pri Poljanah. Železnike in Kropo sta bila že stara obrtna kraja in sta gotovo imela tržne pravice; Mengeš je pa dobil ime trg, kolikor se spominjam, še le pred kakimi 24 leti. O Starem Trgu pri Poljanah sem bil dobil pa lani sam staro listino, iz katere sem posnel, da so Poljane same imele tržne pravice že od celjskih grofov in pozneje tudi od raznih avstrijskih vladarjev.

Zgodovina nam pripoveduje še o drugih krajih, ki so nekaj trgi bili. Valvazor imenuje Logatec trg, Vinico v Belokrajini, Svibno pri Radečah (dandanes le podrt grad). O trgu Gutenwörth pa dandanes niti več imena slovenskega ne vemo, niti tega ne, kje je stal. Valvazor pravi, da je bil na mestu sedanje vasi Hrovaški brod pod Rako ob Krki nad Kostanjevico; a verjetneje je, da je ta trg, ki se v 13. stoletju pogostoma imenuje, stal v fari škocijanski na mestu sedanje Dobrovske vasi, zato se ta fara imenuje Škocijan pri Dobravi (St. Kanzian bei Gutenwert).

Da se število trgov ne dá tako lahko določiti, izvira od tod, ker v imeni „trg“ ni dandanes nikakoršna materialna ali moralna vrednost združena. Nekdaj so pa mesta in trgi uživali razne večje pravice pred vasmi. Te so bile graščakom podložne, dočim so se mesta navadno sama volila svojega sodnika (župana) in svetovalce, ki so vladali meščane (purgarje). Tudi nekateri trgi so imeli te pravice, zlasti če so jim podeljene bile od deželnega kneza. Vender

so imeli trgi menda le pravico do sejmov in trgov, morebiti pa še teh ne. Če so imeli trgi kaj pravice od deželnih knezov, je to že nekaj veljalo. Če so jim pa le domači grofje in graščaki kakšne pravice dajali, ni bilo to velikega pomena. Zato se taki trgi niso kaj čislali in nihče ni na to gledal, če se je dotičnemu kraju dajal pridevek „trg“ ali ne. Zato so bila n. pr. pri vpeljavi ustave pri direktnih volitvah odlikovani le „deželno-knežja mesta in trgi“. Včasih so bili taki trgi in so še dandanes kaj neznatni; ves trg je obsegal razven gradů morda še nekaj čez 10—20 hiš. Sicer so se pa tudi večje vasi imenovali trgi, n. pr. St. Vid pri Vipavi. Trebnje so se utegnili tudi trg imenovati, kajti druga vas tik farne vasi v Trebnjem zove se dandanes še „Trg“. Jednakega izvira je „Stari Trg“ pri Loži.*

O tem predmetu, ki bi kranjske učitelje jako zanimal, naj bi se naprosil kak domači zgodovinar, na primer g. prof. Rutar, da bi napisal večjo in temeljitejšo razpravo.

I. L.

Na podlagi došlih nam podatkov torej končno rešimo to vprašanje s tem, da smatramo za trge na Kranjskem in sicer po številu prebivalcev na podlagi ljudskega štetja od leta 1880.: 1. Tržič (1797 prebivalcev), 2. Postojina (1621), 3. Cerknica (1477), 4. Planina (1197), 5. Železniki (1156), 6. Kropa (1110), Vipava (1108), 8. Senožeče (1101), 9. Ribnica (1003), 10. Žužemberk (956), 11. Mengeš (877), 12. Vrhnika (763), 13. Sodražica (732), 14. Radeče (691), 15. Mokronog (653), 16. Jesenice (558), 17. Bela Peč (490), 18. Litija (455), 19. Vače (296), 20. Motnik (293), 21. Turjak (218) in 22. Stari Trg (Dolenjsko, 184).

Prvo vprašanje. Kateri je najprimernejši in najboljši slovenski izraz za „Stundenplan“?

(G. J. L.)

Odgovor. Kakor nam znano, rabijo se za „Stundenplan“ razni izrazi, ki pa ali ne izražajo popolnoma pojma „Stundenplan“ ali pa so preobširni. „Učni red“ znači bolj „Lehrgang“, „Učni red“, „Urniki“ je okoren izraz, „Razredba učnih ur“ je predolg, „Vsporednik“ neumljiv. Pojem bi se moral izraziti popolnoma umljivo v jedni sami besedi. Tako besedo je pa težko dobiti. Ker več glav več zna in je stvar za nas zanimiva, ne moremo tega vprašanja sami odgovoriti, temveč prosimo veščake in tovariše, naj o tej stvari premišlujejo in nam naznanijo, kateri izraz bi jim najbolj ugajal. Čim več izjav, tem bolje. Nasvetovane izraze potem priobčimo, in je tako mogoče, da si izberemo pravega.

*) V preteklem stoletju je bil baje došel jedenkrat poziv na kraje, naj se oglašajo tisti, kateri imajo tržne pravice. Več trgov se menda ni oglašilo; zato so izgubili te „idealne“ pravice.